

FINESTRA D'OPORTUNITAT

El repte del periodisme amb l'extrema dreta

per Jordi Dotras

Les onades d'extrema dreta, que inunden **Europa** quan les dades econòmiques no són favorables, van donar a la primera meitat del segle XX uns capítols de la història que tothom coneix. Ara que l'economia torna a fluïxegar, l'extremisme de dreta sembla renéixer. A tots els països europeus, els resultats de la ultradreta van a l'alça. Amb una política disfressada de democràcia –lluny dels principis antidemocràtics dels **Primo de Rivera**, **Mussolini**, **Hitler** o **Franco**–, el **Front Nacional** de **Marine Le Pen** a **França**, els **Partits per la Llibertat** a **Àustria** i **Noruega**, o el **PVV** de **Geert Wilders** a **Holanda**, opcions impregnades de populisme contrari a col·lectius com l'immigrant, veuen com cada cop més electors els trien. El sud d'Europa no resta aliè a aquest fenomen, però, tanmateix, l'adopta d'una altra forma. A **Grècia**, **Alba Daurada** no amaga les simbologies ni el caràcter que fan pensar en el nazisme alemany de Hitler –sense anar més lluny, el seu logotip evoca una esvàstica–. A **Espanya**, les ferides de la dictadura de Franco encara no han cicatritzat del tot però paradoxalment l'extrema dreta, si bé fa soroll, no té gaire representació a les institucions. Parlo d'aquesta ultradreta que els teòrics han definit com a “nostàlgica”, que no amaga el bon record o el desig de reinstaurar el règim franquista.

En moltes ocasions, aquests grups d'ultradreta són protagonistes de fets que apareixen als mitjans de comunicació. En aquest punt és on neix l'estudi de camp que vaig realitzar per observar el tractament de l'extrema dreta dels diaris espanyols i catalans. Per començar aquesta investigació vaig decidir agafar sis diaris (tres per àmbit territorial esmentat i de línia editorial diversa) i un període de temps determinat (com que el treball va començar el setembre, aquest mes va ser l'escollit). Després d'analitzar diverses variables, no només del propi contingut sinó del format físic i de la contingència –altres notícies que formen part del bloc en què hi ha una notícia principal–, les conclusions del treball van servir per fer-me una idea general del tema que m'ocupava.

Els diaris van ser *l'Ara*, *El Periódico*, *La Vanguardia*, *El Mundo*, *El País* i *La Razón*, de manera que quedaven representades les línies editorials de diverses ideologies i de dos àmbits territorials en què en certs temes hi ha més diferències que semblances. Una de les qüestions que m'interessava més era saber com tocaven l'assumpte els diaris d'una línia editorial de dretes (com ara *La Razón*).

El setembre del 2013 va ser, des del punt de vista de l'extrema dreta, molt mogut. A nivell europeu, els partits populistes van treure uns bons resultats a Noruega i a Àustria; a Grècia el raper d'esquerres **Pavlos Fyssas** va morir assassinat a mans de membres d'Alba Daurada; i a Espanya un grup d'ultradretans va boicotejar l'acte de la Diada a la delegació de la Generalitat a Madrid.

Davant d'aquest complet escenari, els diaris van haver de prendre decisions sobre el tractament que oferien de cada notícia. Sobre allò que passava fora d'Espanya, la decisió va ser pràcticament unànime: rebuig des dels diaris d'esquerres fins als de dretes, amb un nombre d'articles i espai molt semblant. Des de *l'Ara* fins a *La Razón* la postura respecte dels partits populistes va ser de rebuig i, des d'un vessant periodístic, als seus representants no se'ls va donar veu, per molt democràtica que fos la seva manera de mostrar-se. El cas grec és especialment revelador. Restringit primer a l'àmbit penal (un homicidi), després, amb la detenció de la cúpula del partit, va prendre una dimensió política. En aquesta circumstància, com que la notícia era d'una gravetat major, el rebuig era presumible i va ser unànime.

Però, ai, amics, el cas d'Espanya! A Madrid s'estava celebrant un acte per la **Diada** a la **Delegació de la Generalitat**, i un grupuscle d'extremistes de dretes va irrompre-hi per boicotejar-lo. Amb banderes d'organitzacions ultres, van tirar al terra tot el que trobaven i van llançar gasos lacrimògens. Aquest fet evidenciava la impunitat de les organitzacions d'ultradreta a l'Estat espanyol que, a més, havien atacat un grup de catalans. Els crits a favor de la unitat d'Espanya i en contra de la independència van ser la tònica dominant. Des dels diaris catalans, no hi va haver cap dubte: es va condemnar enèrgicament aquest fet i, com diu l'expressió, es van vessar rius de tinta. La informació, l'opinió i els reportatges interpretatius (un híbrid entre els dos anteriors gèneres) es van barrejar en les capçaleres catalanes. Els tres diaris que vaig analitzar, *l'Ara*, *El Periódico* i *La Vanguardia*, van dedicar les dues tercers parts de les informacions del total dels sis diaris.

Les capçaleres de tirada espanyola en van parlar, sí, però van posar la notícia al mateix nivell –d'aquí la importància de l'anàlisi de contingència– d'una altra que es va produir a Barcelona: un grup d'extremistes d'esquerres van cremar banderes espanyoles i fotografies de l'aleshores rei **Joan Carles**. La diferència entre els catalans i els espanyols era clara: els primers van passar-hi de puntetes (potser massa?) mentre que els segons van dedicar-hi molt espai (potser massa, també?). *El Mundo* fins i tot s'escudava en el fet que els ultradretans havien estat detinguts durant els dies següents mentre que no hi havia hagut una actuació policial tan immediata per als activistes d'esquerres, de manera que, *voilà*, el resultat era de Madrid 1, Barcelona 0.

Atac a la Blanquerna (11-09-2013), on es veu una bandera d'Alianza Nacional en primer pla, una de Democracia Nacional darrere i una de la Falange al fons. Font: antifeixistes.org.

Convé dir que en tots sis casos vam apreciar una manca de profunditat periodística en el tractament de les notícies d'extrema dreta en el vessant del perquè. Sí és cert que vam veure-hi reportatges plens de noms i de dades per fer-nos una idea de com estava el panorama, però no vam trobar-hi anàlisis de la manera com una societat permet que s'hi arribi. En els diaris catalans, qui va tenir feina va ser l'historiador **Xavier Casals**: podem trobar un article seu als tres rotatius editats a Barcelona, on explica, en cada cas amb diferents paraules, de què va això de l'extrema dreta. Amb aquests articles, els diaris

donaven per tancada la reflexió sobre per què la ultradreta pren pes en una societat en crisi. Resulta molt fàcil criticar què fan malament i trobar-ne les contradiccions per desacreditar-los però els diaris, una eina que molta gent utilitza per crear-se una opinió del món que l'envolta, no oferien una solució. Sembla evident que manca voluntat constructiva: és important que no ens limitem només a “destruir” l'extrema dreta, sinó que “construïm” uns mecanismes que ens ajudin a entendre-la i a neutralitzar-la. Només així la societat la veurà com una opció política que fonamenta el seu discurs en l'avversió vers algú altre.

Sóc del parer –permeteu-me que m'escapi de l'eix fonamental de la qüestió que ens ocupa– que qualsevol àmbit de la vida ha d'anar en pro d'algun objectiu, i evitar anar en contra de res o de ningú. I cal ser intel·ligent per no deixar-se enganyar, perquè hi ha polítics que sí que semblen anar en pro de quelcom (lemes com “primer els de casa” ho farien pensar) però que darrere d'aquesta màscara s'hi amaga un odi, una aversió, cap a un col·lectiu. “Primer els de casa” és una manera d'anar en contra d'algú, perquè si hi ha uns “primers”, per lògica hi ha d'haver uns “últims”.

No matem tot el que és gras. Escoltem la ultradreta: què demanen? Al capdavall, hi ha un sector de societat que troba en aquesta opció una solució a les seves inquietuds. Els mitjans de comunicació han de tenir el poder per respondre aquesta pregunta. Cal analitzar la ultradreta des de la seva essència, no des del que es veu a primer cop d'ull, i podrem purificar les demandes que fan, debatre-les desvestits de prejudicis i amb dades objectives, i caminar cap a un escenari on, per extensió, la classe política estigui més neta i sigui més sincera. El paper dels mitjans ha de ser cabdal: les manipulacions provoquen un desencantament que porta la societat a triar opcions extremistes. Evidentment, això s'ha de fer des de la dreta i des de l'esquerra, però amb el compromís de fer les coses bé per, en comptes de perjudicar el rival, per legítimament afavorir-se a un mateix.

Durant el mes de setembre del 2013, *El País* va entrevistar l'alcalde d'una petita població d'Ourense, Beade, el senyor **Senén Pousa**, un franquista reconegut que té al seu despatx un retrat de Franco. Després de llegir l'entrevista, si bé es deia que Senén Pousa tenia bona relació amb els regidors del PSOE –el món de la política municipal s'allunya força del de la política a nivell superior–, hom s'adonava que es tractava més aviat d'un simpàtic retrat de Pousa. El periodista **Bertran Cazorla** ho anomena la “caça del friqui fatxa”; aquesta

entrevista n'és un exemple flagrant. *El País* no aportava una reflexió de per què es produeix un fenomen així.

La reflexió és que actualment la ultradreta és una titella que els mitjans utilitzen per legitimar la seva pròpia ideologia i deslegitimar les que no els són properes. Falta fer un pas endavant i, cadascú des de la línia editorial que defensi, fer un exercici de reflexió per, ja que ha quedat palès que rebutgen aquestes opcions extremistes, proposar una solució i no quedar-se de braços plegats. D'aquesta manera, els grans mitjans de comunicació tindran una oportunitat per començar a recuperar una credibilitat que està posada en el punt de mira.